

GÖRÜŞLER ve DÜŞÜNCELER

TABIAT MÜZELERİMİZ ÜAEBİNE
ŞÜKBÜ EBSOY

İ. Ü A Jeoloji Mühendisliği, İstanbul

Dünümüzde jeoloji mesleği için önemli olan ve bazı ivedilik kadan sorunlardan bir tanesi de doğal anıtların korunması konusudur. Herne kadar bu konuda yapılan çalışmalar yeterli olmasa da fosil, mineral ve benzeri jeolojik değerlerin müzelerde; müze^ r© taşınamayan jeolojik değerlerin ise yerli yerinde doğal müzeler şeklinde korunması için yapılan girişimler övgüye ve taktire değer çalışmalardır. Yalnız unutulmamalıdır ki, binbir güçlük, binbir emekle memleketimiz her kefesinden derlenen ve hatta yurt dışından eğitsel amaçlarla gönderilen örneklerin sergilenmesi müzelerimizin olağan periyodik bakıma ve korumaya gereksinimleri vardır. Aksi takdirde doğal anıtların korunması için verilen mücadele ve girişimlerin

boşa gitmesi olağan bir sonuç olur. Bakımı titizlikle sürdürülen ve bundan dolayı ziyaretçilerin hayranlığı kazanılan M.T.A.'ın Tabiat Tarihi Müzesi ile Türkiye'de ilk kez jeoloji öğreniminin başlatıldığı yer olan ve başlangıçta çok iyi korunan İstanbul Üniversitesi'ndeki jeoloji müzesi yukarıda anlatılan olaya en iyi örnek olur.

Bugün İstanbul Üniversitesi'ndeki jeoloji müzesi, buradaki öğretim görevlilerinin gayretlerine rağmen bakımsızlıktan ve bu işle uğraşan tecrübeli personelin yokluğu nedeniyle çok önemli jeolojik değerleri ile birlikte çürümeye terk edilmiştir.

Doğal anıtlarımızın korunması sorunu içerisinde bu üniversitemize en kısa zamanda M.T.A. başta olmak üzere benzeri kuruluşların tecrübeli personel katkılarıyla birlikte yardım eli uzatılmak, tekrar eski haline döndürülerek öğrencilerin ve ziyaretçilerin hizmetine açılmalıdır.

TEZ ÖZETLERİ

BOYABAT (SİNOP) KÜZEYDOĞUSUNUN PETROL YÖNÜNDEN JEOLÖJİK ve JEOKİMYASAL İNCELEMESİ

Sadettin Korkmaz

(Doktora Tezi, 1984)

Prof. Dr. Selâhattin Pelin yönetiminde gerçekleştirilen bu çalışmada Boyabat'ın kuzeydoğu kesiminde yaklaşık 550 km²lik bir alanın 1/25.000 ölçekli jeoloji haritası yapılarak bölgenin stratigrafisi, tektoniği ve jeolojik evrimi aydınlatılmıştır. Ayrıca inceleme alan petrol oluşumu ve birikimi açısından ele alınmıştır. Ana kaya fasiyesindeki birimlere jeokimyasal yöntemler uygulanarak yörenin petrol oluşturma potansiyeli araştırılmıştır. Bu çalışma ile bölgenin ana kaya, hamae kaya, örtü kaya ve kapan sorunlarına somut çözümler getirilmiştir.

İnceleme alanının temelini Paleozoyik yaşlı Boyabat Metamorfikleri oluşturmaktadır.

Bu temel üzerine uyumsuz olarak kumtaşı, main ve sevilerden oluşmuş Liyas (?) yaşlı Akgöl Formasyonu, gelmektedir. Bu birim, kırmızı renkli çakıtaşlarından oluşan Alt-orta Dogger yaşlı Büraük Formasyonu ile kalın katmanlı ve masif karbonatlardan oluşan Bathoniyen-Kimmerisiyen yaşlı Akkaya Kireçtaşı tarafın-

dan uyumsuz olarak üstlenir. Akkaya Kireçtaşı'nın alt sınırı Büraük Formasyonu ile uyumludur. Birimi üzerine ise uyumsuz olarak, kumtap ve kumlu kireçtaşı arakatmanlı, gri, siyah renkli şeyl ve marnlardan oluşan Alt Kretase yaşlı Çağlayan Formasyonu gelmektedir.

Bölgede, Santoniyen-Kampaniyen'de başlayan çökme Alt Eosen'e kadar kesiksiz devam eder. Bu dönemde bölge sübsidan özelliktedir. Santoniyen-Kampaniyenli yaşlı Kapanbofazi Formasyonu kırmızı renkli, Globotruncana'lı mikritik kireçtaşlarından, Alt Maestrihtiyen yaşlı Yemişliçay Formasyonu, kum taşı, marn arakatmanlı tuf ve tüfit ardalanmasında oluşmuştur. Yemişliçay Formasyonu yanal yönde lav, tuf ve agiomeralardan oluşan Çokran Üyesi'ne geçmektedir. Maestrihtiyen yaşlı Cankurtaran Formasyonu türbiditik kumtaşı, marn, şeyl ve silttaş ardalanmasından, Maestrihtiyen-Paleosen yaşlı Çaltu Formasyonu da beyaz renkli kireçtaşı ve marnlardan oluşmaktadır. Kampaniyen katmanlı ve masif kireçtaşından oluşan Maestrihtiyen-Paleosen yaşlı Pervanekaya Formasyonu ise Boyabat Metamorfiklerini aşılacak uyumsuzlukla örter Üst Paleosen-İpresiyen yaşlı Ardıçlı Formasyonu da kırmızı renkli, kireçtaşı arakatmanlı marnlarla temsil edilmektedir.

İfittaiyen yağlı Bayatnea Kireçtaşı'nın/ inceleme alanı içindeki alt ve üst dokanakları faylıdır. Boyabat Metamorf itleri ile alttaki birimler üzerine açısız uyumsuzlukla gelen, Lfütesiyen yaşU Gökirmek Formasyonu, tabanda kanal dolguları içeren kalın katmanlı kumtağlan ile başlayıp^ üste doğru olan kumtaşı ve mars aralanmasıyla ion bulur,

Çakıl taşı, çapraz katmanlı kumtafi ve çamurtaş; aralanmasmdan oluşan Üst Eosen yağlı Bağlıca Formasyonu ve çakütaflarından oluşan Üst Eoşen-Oligoien (?) yaşlı Sakızdag* Formasyonu, Boyabat Metamorf itleri ile Gökirmek Formasyonu üzerine uyumsuz olarak gelmektedir,

Oİvinli bazaltlardan oluşan Akyttrük Bazaltı Plo-Kuvaterner yaşlı kabul edilmiştir, inceleme alanının ev feng oluşukları taraçalar ile alüvyonlardır,

pontid tektonik birliği içerisinde y©r alan inceleme alanı, yaklaşık kuzey-güney yönlü bir kuvvet çif tinin etkisi altında kalmıştır. Bölgede yer alan kıvrımlı yapıların eksenleri yaklaşık doğu-batı -doğrultuludur. İnceleme alanında yer alan kırıldı yapıların çoğunlufunu normal faylar oluşturmaktadır. Ayrıca, doğrultu atımlı ve bindirme fayları da gelişmiştir.

İnceleme alanında yer alan volkanik oluşuklardan, alkalın olanlar simatik, gubaikalın olanarı ile aialik kökenlidirler.'Metamorfik kayaların ise yeşilşist fasiyesinde ve volkano-tortul kökenli oldukları anlaşılmıştır.

Bölge ayrıca, patrol oluşum, birikim ve kapanl&nman açısından da incelenmiştir.

Ana kaya. özelliği tafiyan birimlerde;

— Organik karbon tayinleri (Leco-Aftali«i),

— Organik madde tipinin belirlenmesi (ftoc-Eval AJOAİzleri),

— Organik maddenin olf unluk derecesinin Ölçümü i'Vitrinit yansıması ölçümü ve illit kristallik ölçümü) yapümiftir*

Bu organik jeokimyasal çalışmalar sonucu bölgede, ki birimlerin petrol oluşturma potansiyeli âraştırılmış ve yer yer ideal ana kaya fasiyöMnin geliştiği gözlenmiştir.

Böl#ed@ aynoa hüsne.ve örtü kaya faMyesleri ile yspısal ve stratif rafik kapanlar da gelişmiştir.

Bölgede ayrıca haane ve örtü kaya faaiyeslerl ile yapısal ve stratiffraftk kapanlar da gelipniftir,

Bkinveran petrol sızıntısının tam anañivl yapılarak kökeni araştırılmıştır.' Bu petrol sızıntısı ileri derecede mlkro biyolojik ayrıpnyaya uframı|tır,

MEDİK-EBKEME BOLAYEFİN

(MALATYA İCB'SI)

BİYOSTBA^aEAFİSt vo PALEONTOLOJİst

Sefer Üvçen

(Doktora Tezi, İÖ84)

Bu tezde, Medik-Ebreme dolayında (Malatya KB'sı) yeralan çökel kayaların stratigrafisi ve paleontolojiaJ çalışılmıştır. Bölgede 6 formasyon ve 7 üyeden oluşan İS litostratigrafi birimi ile 7 biy^on ve % asbiyo* zondan oluşan toplam 9 biyostratigrafi birimi ayrırtlan^ mıştır. Bu çökel kayalardan derlenen mlkro ve mak* rofosillerln türleri saptanmii ve bu tem al üzerinde biyostratigrafi kurulmuftur, Paleoiitölöjik ve sedimentölöjik verilere dayanılarak 12 fosil toplulufunun yafama ortamları IWirienmif ve bölgedeki paleocofrafik e=r rim yorumlanmıştır,

Çalışma alanında Üst Jura'dan Kuvaterner'e kadar değişik yaşlarda formasyonlar* yeralmaktadır, Üst Jura-Alt Kretas© yağındaki ve başlıca mikritik v% yer yer dolomitik kireçtaflarından oluşan Horaöançal Formasyonu^ açık şşlfi© gökelmiitir, Medlk Formasyonu, çamurtaşı arakatmanlı çakıtaşlarmâan olupır, Paleosen yaşlı bu formasyon, Horasañçal Formasyonunu «Mskördan olarak örtmekte olup, alüvyon yelpazesi ortamında çökeltmiştir. Medik Formasyonunun Üzerin© diskurdan olarak gelen Orta-Ust Eosen yağlı Tohma Formasyonu; çatoltaij kumtafi, kumlu kireçtaşı, kireçtafi^mara aralanmasnidan oluşur. Bu çökeller; lagün, kumsal, sıf ve açık felf ortamlarında çökeltmişlerdir, Tohma Formasyonu, Akitanlyen yaşlı Çavuş Formasyonu tarafından diikordan olarak örtülür. Bu frmasyon sıf gtlf kırıntılı ki reg taşlarından oluşmaktadır, Ansurçay Formasyonu^ Çavuş Formasyonunun üzerine diskordan olarak gelir, Bu formasyon sıf ve açık şelf kökenli kırıntılı kireç tap ve marnlar ve resif al kireçtaşlarından oluşan bir ütifle karakterize edilmiştir, Pliy^kuvaterner yaşlı Mısırdere Formasyonu alüvyon yelpazesi ve örgülü ırmak ortamlarında çökeltmiş olup; çakıtayı, kumtaşı ve çamurtaşlanndan meydana ffelmiftir,

Paleontölöjik verilere dayanılarak Ait Lütesiyen'de **Velates** sehmedeli, Orta Zütesiyen'de Nummulites püfoldi, Üst LÜtesiyen'de Nummulitea aturieus, Alt Priaboniyen'ae Nummulites fabianii, Akitanlyen'de Miufypsinoidea complanatus, Burdigaliyan'de Miogypsina irregularis ve Miogypsina intermedia • biyozonları saptanmiitir. Ayrıca inceleme alanının ayımtılı biyogon haritası yapılmiftir.

Bu biyoEonların, Türkiye ve Dünyanın çeşitli bölgelerindeki etdefierleriyle biyostratigrâfik ve kronostratyrrafik korelasyonu yapılmıştır.

Paleontoloji bölümünde, fosillerin sistematik paleontolojisi ve Nummulitidae, Lrepidocycünidaa, Mio, gypşnidae familyalarına ait 16 karakteristik bentonik foraminifer türünün tanımlamaları verilmiitir, (177 sayfa, 3 ek, 34 şekil, 28 levha, 130 foto)